

سرشناسه:	نصری، محسن، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور:	ایران؛ دیروز، امروز، فردا؛ تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران (ویراست دوم) / محسن نصری؛ تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی.
مشخصات نشر:	قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری:	۳۲۸ ص.
فروست:	مجموعه انقلاب اسلامی؛ ۵۷.
شابک:	978 - 964 - 531 - 431 - 4
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیبیا
موضوع:	ایران - تاریخ - انقلاب اسلامی، ۱۳۵۷
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها.
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی.
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف.
رده‌بندی کنگره:	DSR ۱۵۵۳ن۵۷، ۱۲۹۱
رده‌بندی دیویی:	۹۵۰/۸۳
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۲۹۶۵۹۸۱

استاد محترم و دانشجوی عزیز

خواهشمند است با ارائه دیدگاه‌های خود ما را در رفع نواقص و ارتقای کتاب یاری بخشید.

شماره تلفکس واحد ارزیابی علمی: ۷۷۴۹۹۱۹ - ۲۵۱۰

صندوق پستی: ۶۱۷۳ - ۳۷۱۵۵

پست الکترونیکی: arzyabi@maaref.ac.ir

ایران؛ دیروز، امروز، فردا

تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران

www.ketab.ir

محسن نصری

مجموعه انقلاب اسلامی

۵۷

ایران دیر از امروز، فردا
تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران
(ویراست دوم)

نویسنده: محسن نصری

تدوین: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

ناشر: دفتر نشر معارف

ویراستار: امیرعباس رجبی

صفحه‌آرا: صالح زارع

نوبت چاپ: اول، پاییز ۱۳۹۱ / ۵۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۹۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۵۳۱ - ۴۳۱ - ۴

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز پخش:

مدیریت پخش دفتر نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر ۷۷۴۰۰۰۴
فروشگاه شماره یک (پاتوق کتاب): قم، خیابان شهدا، روبه‌روی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن ۷۷۳۵۴۵۱
فروشگاه شماره دو (پاتوق کتاب): تهران، خیابان انقلاب، چهار راه کالج، جنب بانک ملت، پلاک ۷۱۵،
تلفن ۸۸۹۱۱۲۱۲؛ نمابر ۸۸۸۰۹۳۸۶

نشانی: تهران، خیابان ولیعصر، پلاک ۱۱۱، تلفن ۸۸۸۰۹۳۸۶، E-mail: info@ketabroom.ir

سخن آغازین

انقلاب اسلامی ایران در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷ به پیروزی رسید. اکنون که در چهارمین دهه پیروزی آن قرار داریم، شاهد دستاوردها و شکوفایی آن در عرصه‌های مختلف علمی، فرهنگی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی هستیم. با وجود این، تبیین ریشه‌ها و عوامل پیروزی انقلاب اسلامی، امری ضروری است. زیرا همان عواملی که رمز پیروزی این انقلاب به‌شمار می‌روند، رمز بقا و دوام آن نیز می‌باشند. علاوه بر آن، تبیین دستاوردهای انقلاب در عرصه‌های مختلف از ضرورت‌های تحقیق در حوزه انقلاب اسلامی می‌باشد.

کتاب *ایران؛ دیروز، امروز، فردا؛ تحلیلی بر انقلاب اسلامی ایران* که به قلم استاد ارجمند آقای محسن نصری - که خود از اساتید درس انقلاب اسلامی بوده و این اثر حاصل تدریس ایشان در دانشگاه‌ها و سایر مراکز علمی است - نگارش یافته، تحلیلی است بر فرایند گذار تحولات سیاسی - اجتماعی ایران که از حدود صد سال پیش آغاز و پس از فراز و فرودهای گوناگون، به «انفجار نور» انجامید.

نویسنده محترم، فرایند تحولات سیاسی - اجتماعی ایران را در سه مرحله مورد بررسی قرار می‌دهد. مرحله اول: «ایران دیروز» مربوط به تحولات سیاسی - اجتماعی ایران در عصر پهلوی است. در این دوره رخدادهای مهمی که هر یک به مثابه نقطه عطفی در شکل‌گیری انقلاب اسلامی به‌شمار می‌رود، مورد تحلیل قرار گرفته است. مرحله دوم: «ایران امروز» مربوط به دوران جمهوری اسلامی است. از مهم‌ترین مباحث در بررسی این دوره

دستاوردهای علمی، امام‌شناسی و آسیب‌شناسی انقلاب اسلامی است. مرحله سوم: «ایران فردا» که آینده‌شناسی انقلاب اسلامی را مورد بررسی قرار می‌دهد.

ویراست دوم این کتاب پس از طی مراحل ارزیابی از سوی صاحب‌نظران و استادان درس انقلاب اسلامی و برگزاری جلسه نقد و نیز انجام اصلاحات ساختاری و محتوایی از سوی نویسنده محترم، آماده شده است.

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی ضمن قدردانی از تلاش نویسنده محترم، از همه استادان و صاحب‌نظران از جمله آقایان دکتر منوچهر محمدی، دکتر مصطفی ملکوتیان، دکتر محمد شفیع فر، دکتر مرتضی شیرودی و حجج اسلام آقایان دکتر محمدجواد نوروزی، دکتر داود مهدوی‌زادگان، دکتر احمد هدار، دکتر حمید احمدی، دکتر قاسم شبان‌نیا، دکتر ابوذر مظاهری و نیز آقای عباس سلیمی‌نژاد و سایر عزیزانی که با ارسال دیدگاه‌های خود و شرکت در جلسات نقد، ما را در اصلاح و آماده‌سازی کتاب برای ویراست دوم یاری رساندند، تشکر می‌نماید.

همچنین از تلاش مدیر محترم گروه انقلاب اسلامی حزب اسلام والمسلمین دکتر حسین ارجینی و آقای محمدابراهیم نیکزاد کارشناس گروه انقلاب اسلامی که ارزیابی و نظارت بر مراحل مختلف تهیه و تدوین این اثر را عهده‌دار بودند، همچنین از همه همکاران معاونت پژوهشی دانشگاه که در مراحل مختلف تدوین، آماده‌سازی و چاپ کتاب ما را یاری رساندند، قدردانی می‌نماید.

امیدواریم کتاب حاضر اثری سودمند برای اساتید و دانشجویان محترم باشد و فرهیختگان ارجمند با ارائه دیدگاه‌های خود ما را در راستای تولید آثاری مطلوب‌تر یاری رسانند.

فهرست مطالب

مقدمه ۱۳

فصل اول: ضرورت و مفهوم‌شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۱۵ - ۲۲)

- گفتار اول: ضرورت‌شناسی انقلاب اسلامی ایران ۱۵
- گفتار دوم: مفهوم‌شناسی انقلاب اسلامی ایران ۱۷
- الف) مفهوم‌شناسی انقلاب ۱۷
- ب) مفهوم‌شناسی اسلام ۲۰
- ج) مفهوم‌شناسی انقلاب اسلامی ۲۱

فصل دوم: ریشه‌های انقلاب اسلامی ایران

(۲۳ - ۷۶)

- گفتار اول: بررسی نظریه‌های انقلاب ۲۳
- الف) برخی نظریه‌های انقلاب ۲۳
- ب) دیدگاه نظریه‌پردازان اجتماعی و سیاسی درباره انقلاب اسلامی ایران ۲۴
- یک. تدا اسکاچیل ۲۴
- دو. میشل فوکو ۲۵
- سه. جان فوران ۲۶
- چهار. نظریه‌پردازان مارکسیستی ۲۷
- پنج. استانسفیلد ترنر ۲۷
- گفتار دوم: نظریه سیستمی در ریشه‌شناسی انقلاب اسلامی ایران ۲۸
- الف) ریشه اسلامی ۲۹
- مفهوم سیاست و رابطه آن با دین ۳۰
- آموزه‌های سیاسی اسلام ۳۲
- یک. آموزه‌های سیاسی قرآن کریم ۳۲
۱. عدالت‌طلبی ۳۲
۲. ظلم‌ستیزی ۳۳

۳۳	۳. نفی سلطه کفار
۳۳	۴. جهاد و مبارزه
۳۴	۵. مشارکت اجتماعی
۳۴	۶. امامت و رهبری
۳۴	دو. آموزه‌های سیاسی ائمه اطهار (ع)
۳۴	۱. سیره نظری اهل بیت (ع)
۳۵	۲. سیره عملی اهل بیت (ع)
۳۷	دلایل «اسلامی» بودن انقلاب ایران
۳۹	ب) ریشه تاریخی
۴۱	یک. نهضت تحریم تنباکو
۴۲	علل پیروزی نهضت تحریم تنباکو
۴۳	نتایج نهضت تحریم تنباکو
۴۴	دو. نهضت عدالت‌خانه (مشروطیت)
۴۸	علا. شکست نهضت عدالت‌خانه
۵۰	قراردادهای اجتماعی پس از مشروطیت تا کودتای انگلیس در ایران
۵۱	۱. قرارداد ۱۹۰۷ م (۱۲۸۸ ش) انگلیس و روسیه در مورد ایران
۵۱	۲. قرارداد ۱۹۱۵ م (۱۳۱۵ ش) انگلیس و روسیه در مورد ایران
۵۱	۳. قرارداد ۱۹۱۹ م (۱۲۹۸ ش) انگلیس و وثوق‌الدوله در مورد ایران
۵۲	۴. کودتای انگلیسی ۱۹۲۱ م (۱۲۹۹ ش) و حکومت رضاخان
۵۳	سه. نهضت ملی شدن صنعت نفت
۶۰	علل شکست نهضت ملی شدن نفت
۶۳	نامه آیت‌الله کاشانی به دکتر مصدق
۶۵	وقایع پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲
۶۶	چهار. نهضت حضرت امام خمینی (ره)
۷۴	علل پیروزی انقلاب اسلامی ایران
۷۵	ج) ریشه اجتماعی

فصل سوم: دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران

(۲۴۲ - ۷۷)

۷۹	مقدمه
۷۷	نکته اول: کارآمدی
۷۷	نکته دوم: چرا مقایسه؟
۷۹	گفتار اول: بررسی تغییرات در ساختار حکومتی ایران
۸۰	الف) شاخصه کودتایی و مردمی
۸۱	ب) شاخصه شاهنشاهی و جمهوری اسلامی
۸۲	ولایت مطلقه فقیه
۸۳	ج) شاخصه وابستگی و استقلال

۸۷	د) شاخصه استبداد و آزادی
۸۷	یک. احزاب سیاسی
۸۹	دو. انتخابات
۹۶	سه. مطبوعات و کتاب
۱۰۱	چهار. فضای عمومی جامعه
۱۰۴	ه) شاخصه فساد و صلاح
۱۰۴	یک. فساد سیاسی
۱۰۶	دو. فساد اخلاقی
۱۰۹	سه. فساد مالی
۱۱۰	۱. چپاول خارجی
۱۱۳	۲. غارت داخلی
۱۲۱	و) شاخصه بی کفایتی و کارآمدی
۱۲۱	گفتار دوم: بررسی تغییرات در ساختار اقتصادی ایران
۱۲۱	الف) بررسی تغییرات انباشت سرمایه در اقتصاد ایران (درآمدها)
۱۲۲	۱. شاخصه جزییت
۱۲۳	۲. شاخصه تولید نفت
۱۲۳	۳. شاخصه مصرف داخلی نفت
۱۲۳	۴. شاخصه صادرات نفت
۱۲۴	۵. شاخصه درآمدهای نفتی
۱۲۵	۶. شاخصه ارزش دلار
۱۲۵	۷. شاخصه درآمد سرانه نفتی
۱۲۶	۸. شاخصه تورم جهانی
۱۲۶	۹. شاخصه توقعات و الگوی مصرف
۱۲۷	۱۰. شاخصه موانع توسعه اقتصادی
۱۳۱	نتیجه گیری
۱۳۲	ب) بررسی تغییرات توسعه‌ای و عمرانی ایران (هزینه‌ها)
۱۳۳	۱. شیوه زندگی
۱۳۳	۲. عمران روستایی
۱۳۴	۳. کشاورزی و دامپروری
۱۳۶	۴. صنعت و معدن
۱۴۱	۵. خدمات عمومی
۱۴۳	۶. حمل و نقل
۱۴۵	۷. بهداشت و درمان
۱۴۹	۸. تأمین اجتماعی
۱۴۹	۹. ورزش و تربیت بدنی
۱۵۰	۱۰. آموزش و پژوهش

گفتار سوم: بررسی تحولات ساختار نظامی ایران	۱۵۸
الف) تحلیل و بررسی تغییرات نیروی نظامی ایران	۱۵۸
۱. هدف نیروهای مسلح	۱۵۹
۲. فرماندهی در ساختار دفاعی	۱۶۲
۳. تجهیزات و دانش نظامی	۱۶۵
۴. عملکرد نیروهای مسلح	۱۶۹
ب) تحلیل و بررسی حماسه دفاع مقدس	۱۷۳
۱. چرا به جمهوری اسلامی ایران تهاجم نظامی صورت گرفت؟	۱۷۳
۲. تهاجم نظامی به جمهوری اسلامی ایران چگونه صورت گرفت؟	۱۷۵
۳. چرا جمهوری اسلامی ایران در دفاع مقدس به پیروزی رسید؟	۱۷۹
گفتار چهارم: بررسی تغییرات در ساختار فرهنگی ایران	۱۸۸
الف) بررسی اهداف فرهنگی	۱۸۸
ب) بررسی پیامدهای فرهنگی	۱۸۹
۱. باستان‌گرایی	۱۹۰
۲. غرب‌گرایی	۱۹۲
۳. فرقه‌گرایی	۱۹۴
ج) بررسی عملکرد فرهنگی	۲۰۰
۱. فرهنگ مکتوب	۲۰۰
۲. فرهنگ الکترونیکی	۲۰۲
۳. هنر	۲۰۳
۴. مدرسه و دانشگاه	۲۰۶
۵. انحطاط اخلاقی و اجتماعی	۲۱۰
گفتار پنجم: بررسی تغییرات در ساختار منطقه و جهان	۲۱۸
۱. انقلاب اسلامی؛ شروع عصر جدید در جهان	۲۱۸
۲. انقلاب اسلامی؛ احیای دین و معنویت در جهان	۲۲۱
۳. انقلاب اسلامی؛ احیای اسلام ناب محمدی (ص)	۲۲۲
۴. انقلاب اسلامی؛ بیداری اسلامی در منطقه	۲۲۴
۵. انقلاب اسلامی؛ شکست اُبهت غرب و شرق	۲۳۰
۶. انقلاب اسلامی؛ انقلاب در نظریه‌های اجتماعی	۲۳۳
چرایی کمک مردم و نظام ج. ا. ا. به کشورهایی چون فلسطین و لبنان	۲۳۵
۱. وظیفه انسانی	۲۳۵
۲. وظیفه اسلامی	۲۳۵
۳. وظیفه دفاع از اسلام	۲۳۶
۴. وظیفه حفظ امنیت ملی	۲۳۸
۵. سیاست خارجی و عمق استراتژیک	۲۳۸
۶. اصول قانون اساسی	۲۳۸
۷. توسعه اقتصاد	۲۳۹

۲۳۹.....	۸. امتحان الهی.....
۲۴۰.....	۹. وحدت مسلمانان در برابر وحدت دشمنان.....

فصل چهارم: امام‌شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۲۶۰ - ۲۳۳)

۲۴۴.....	گفتار اول: مکتب و رفتار سیاسی امام خمینی علیه السلام
۲۴۴.....	الف) مکتب سیاسی امام خمینی علیه السلام
۲۴۴.....	۱. عینیت سیاست و معنویت.....
۲۴۵.....	۲. اعتقاد راسخ و صادقانه به نقش مردم.....
۲۴۵.....	۳. جهانی بودن مکتب سیاسی امام.....
۲۴۶.....	۴. پاسداری از ولایت فقیه.....
۲۴۶.....	۵. عدالت اجتماعی.....
۲۴۷.....	ب) رفتار سیاسی امام خمینی علیه السلام
۲۴۷.....	۱. احیای اسلام.....
۲۴۷.....	۲. بازگرداندن روح عزت به مسلمانان.....
۲۴۸.....	۳. دادن احساس درک است اسلامی به مسلمانان.....
۲۴۸.....	۴. بیرون راندن یکی از مرتجع ترین رژیم های منطقه و جهان.....
۲۴۸.....	۵. ایجاد حکومتی بر مبنای اسلام.....
۲۴۸.....	۶. ایجاد نهضت اسلامی در عالم.....
۲۴۹.....	۷. نگرش جدید در فقه شیعه.....
۲۴۹.....	۸. ابطال باورهای نادرست در اخلاق فردی حکام.....
۲۴۹.....	۹. احیای روحیه غرور و خودباوری در ملت ایران.....
۲۵۰.....	۱۰. اثبات نه شرقی و نه غربی.....
۲۵۰.....	گفتار دوم: زندگی و سیره امام خامنه‌ای (مدظله العالی).....
۲۵۰.....	الف) خلاصه‌ای از زندگی‌نامه امام خامنه‌ای (مدظله العالی).....
۲۵۴.....	ب) سیره عملی امام خامنه‌ای (مدظله العالی).....
۲۵۴.....	۱. شایستگی علمی.....
۲۵۶.....	۲. توانمندی سیاسی.....
۲۵۷.....	۳. مرد جهاد فی سبیل الله.....
۲۵۸.....	۴. عبادت عارفانه.....
۲۵۸.....	۵. زهد و ساده زیستی.....
۲۵۸.....	۶. ورزش و سلامت.....
۲۵۹.....	۷. دیدار از خانواده شهدا.....

فصل پنجم: آسیب‌شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۳۰۰ - ۲۶۱)

۲۶۱.....	گفتار اول: دشمن‌شناسی جامعه اسلامی.....
----------	---

۲۶۵.....	گفتار دوم: آسیب‌شناسی خارجی.....
۲۶۵.....	الف) تحریف ماهیت انقلاب اسلامی.....
۲۶۶.....	ب) تجزیه‌طلبی قومی.....
۲۶۸.....	ج) تروریسم.....
۲۶۹.....	د) محاصره اقتصادی.....
۲۷۰.....	ه) تهاجم نظامی آمریکا (صحرای طیس).....
۲۷۲.....	و) کودتا.....
۲۷۳.....	ز) جنگ تحمیلی.....
۲۷۳.....	ح) جنگ نرم.....
۲۷۸.....	۱. ترویج اسلام آمریکایی.....
۲۷۹.....	۲. تبلیغ ایران‌هراسی.....
۲۸۱.....	۳. شکاف دولت - ملت.....
۲۸۲.....	۴. انحراف اصلاحات.....
۲۸۹.....	۵. کودتای خمینی یا فتنه ۱۳۸۸.....
۲۹۲.....	۶. جنگ سایبری.....
۲۹۳.....	گفتار سوم: آسیب‌شناسی داخلی.....
۲۹۴.....	الف) غفلت.....
۲۹۵.....	ب) انحراف خواص.....
۲۹۶.....	ج) تفرقه و اختلاف.....
۲۹۷.....	د) ارتجاع.....
۲۹۸.....	ه) غفلت از تهاجم فرهنگی و جنگ نرم.....
۲۹۹.....	و) فساد مالی و بی‌انضباطی اقتصادی.....
۳۰۰.....	ز) انحراف از عدالت اجتماعی.....

فصل ششم: آینده‌شناسی انقلاب اسلامی ایران

(۳۰۶ - ۳۰۱)

۳۰۱.....	گفتار اول: فرآیند تحقق اهداف انقلاب اسلامی ایران.....
۳۰۳.....	گفتار دوم: چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران.....
۳۰۴.....	چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ هجری شمسی.....

کتابنامه

(۳۲۸ - ۳۰۷)

۳۰۷.....	کتاب.....
۳۲۸.....	مطبوعات.....
۳۲۸.....	سایت‌ها.....